

Skupštine Općine Dubrovnik te ujedno prezentirao sadržaj pojedinih izvornih dokumenata vezanih za to razdoblje. Autor se uz dokumente koristio i relevantnom historio-grafskom literaturom. No, osim fotografije, čitateljima je ponudio i doista živopisne i zanimljive opise pojedinih događaja, odnosno tijekom pregovora, uključujući brojne citate dijaloga vođenih između pregovarača te tako zorno dočarao ozračje vremena o kojem piše. U ovom je poglavlju autor opisao i napad na Grad 6. prosinca 1991. te bitku koja se vodila istovremeno na Srđu. Osobito je potresno potpoglavlje pod naslovom »Dan posljednje« u kojem je prikazao svoj prolazak kroz Grad od Pila do crkve sv. Vlaha i zgrade općine te opisao velike štete načinjene na staroj gradskoj jezgri te golemu tugu, vlastitu, ali i građana koje je sretao putem i tako ostavio autentično svjedočanstvo ozračja u jednom od najtežih dana dubrovačke povijesti.

Posljednje poglavlje memoarskog dijela knjige posvećeno je razdoblju do deblokade Dubrovnika i oslobođenja juga Hrvatske. U ovom poglavlju posebno je potresan, ali i dirljiv opis ulaska u oslobođeno Slano, gdje autor vrlo slikovito opisuje svoj prolazak kroz Slano i goleme štete koje je agresor učinio, ali i sreću stanovništva zbog oslobođenja i dolaska Hrvatske vojske.

Svi ti zapisi obogaćeni su brojnim fotografijama (više od 70), koje tematski slijede tekst i dodatno pridonose dokumentarnoj vrijednosti djela, a čitatelju dodatno približavaju aktere i događaje.

Nakon memoarskog dijela knjige slijedi cjelina pod naslovom »Prilozi« u kojoj se nalazi 14 dokumenata popraćenih regestama, a koji su citirani ili opisani u tekstualnom dijelu knjige.

Posljednja cjelina naslovljena je »Dokumenti i fotografije iz zbirke Muzeja Domovinskog rata Dubrovnik«. Ovdje se nalazi više od dva deset dokumenata, naslovnice novina, letci i zemljopisne karte te 58 fotografija renomiranih fotografa koje kroz sliku prikazuju tijek sudbonosnih događaja na dubrovačkom području.

Zbog svoje memoarske vrijednosti, ali i brojnih prezentiranih dokumenata i fotografija kojima su popraćeni autorovi zapisi, ova je knjiga doista vrijedan izvor znanja o ratnim zbivanjima na dubrovačkom području, a ponajprije o političkim, odnosno diplomatskim naporima pregovaračkog tima prevedenog g. Nikolom Obuljenom i njihovu doprinosu obrani Dubrovnika. Knjiga je stoga nezaobilazno štivo za svu zainteresiranu stručnu, ali i širu javnost te iznimno vrijedno svjedočanstvo za buduće generacije. ■

MONIKA BATUR

O NAMA SE MOŽE REĆI, DA SMO NI S KUĆOM NI BEZ KUĆE, NI GOLI NI OBUČENI

Ivana Hebrang Grgić i Ana Barbarić: *Ni s kućom ni bez kuće: nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu*, Zagreb: Naklada Ljevak, 2021.

Kuće naše jesu od maža, a kuhinje od zemlje. Kada pada kiša, sve je mokro sa svih strana i kuće i kuhinje, a kada vjetar puha, sva se kuća tresu. U kući vjetra kao i na dvoru, pa katkad vjetar napregne kuću od vreća i dignu ju nebu pod oblake. O nama se može reći, da smo ni s kućom ni bez kuće, ni goli ni obučeni. (Josip Franić, *Pučki list*, 17, 1895)

Isječak je ovo iz pisma Josipa Franića, hrvatskoga iseljenika u Novome Zelandu, objavljen u *Pučkome listu* potkraj 19. stoljeća, čije su riječi bile inspiracijom za naslov knjige dviju autorica, sveučilišnih profesorica Ivane Hebrang Grgić i Ane Barbarić, koje su u okviru znanstvenoga projekta *Hrvatski iseljenički tisak* proučavale nakladničku djelatnost Hrvata u Novome Zelandu od vremena prvih iseljenika pa sve do danas. Istraživanje nakladničke djelatnosti kroz bibliometrijske i sadržajne analize novina i knjiga ubrzo je prešlo granice analize informacijskih i komunikacijskih modela hrvatskih iseljenika u užem smislu, te je iznjedrilo mnoga pitanja društvene i identitetske problematike iseljeničtva i migracija, a prema tome su izabrane

i naslovne riječi koje simbolički upućuju upravo na taj širi kontekst iseljeničtva između dviju domovina – *ni s kućom ni bez kuće*.

Knjiga *Ni s kućom ni bez kuće: nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu* objavljena je u Nakladi Ljevak u rujnu 2021. u okviru cijenjene akademske zbirke *Bibliotheca Academica* urednice Nives Tomašević, promovirana je u listopadu 2021. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a namijenjena je znanstvenoj i stručnoj zajednici u više različitih disciplina i područja društvenih i humanističkih znanosti, kao i široj čitateljskoj publici.

Knjiga je pisana znanstvenim stilom iz koje se može prepoznati i metodologija istraživanja kojom su se autorice koristile u projektnim istraživačkim procesima, posebice onima terenskim u Hrvatskoj i u Novome Zelandu, a to su metoda analize sadržaja publikacija, metoda analize sadržaja mrežnih stranica i stranica na društvenim mrežama, strukturirana pretraživanja baza podataka te metoda uključivanja zajednice Hrvata i osoba hrvatskoga podrijetla u Novome Zelandu.

Argumentacija, autorska razmišljanja, stavovi i originalni zaključci izloženi su jasno, logično, razumljivo i jezgrovito. Analize pojedinih istraživačkih pitanja potkrijepljene su primjerima iz primarnih izvora, citatima i parafrazama sekundarnih izvora, grafičkim prikazima i tablicama, detaljnim popisom literature i rabljenih izvora, bogatim kazalom te kodovima brzoga odgovora koji nose pristup dodatnim mrežnim sadržajima, primjerice cjelokupnoj bibliografiji nakladničke djelatnosti ili pak digitaliziranim primjercima novina, časopisa, knjiga i dr. Nadalje važno je naglasiti, iako ova knjiga pripada znanstvenom diskursu, obogaćena je brojnim popularnim sadržajima, izvornim fotografijama i isječcima iz novina iz kojih se mogu dotaknuti sjetna, intimna i dirljiva svjedočanstva

ili saznati poneki zanimljivi detalji života Hrvata u tuđini, primjerice kada je sklopljen prvi brak između Maorke i Hrvata ili kako su Hrvati na Novome Zelandu slali svoje fotografije u rodni kraj i plaćali budućim mladencima put do Novoga Zelanda, vjenčavajući se »na sliku«. U knjizi se analiziraju identitetska obilježja prvoga naraštaja hrvatskih iseljenika, od usmene predaje, preko prvih novina i knjiga, ali i današnjega, petoga naraštaja, čija se produkcija ponajviše može pratiti kroz sadržaje društvenih mreža.

U sedam poglavlja knjige autorice čitatelja upoznaju s različitim temama – s poviješću Novoga Zelanda, migracijskim valovima iz Hrvatske, poviješću i razvojem publikacija novozelandskih Hrvata, i to od prvih novina i knjiga do današnjih objava na društvenim mrežama te s početcima udruživanja Hrvata u Novome Zelandu, odnosno razvitkom i sudbinom hrvatskih udruga do suvremenoga doba.

Iz knjige saznajemo da su se prvi dodiri Hrvata s Novim Zelandom događali 1850-ih, iako je te najranije dolaskе Hrvata u Novi Zeland vrlo teško utvrditi zbog nepouzdanosti postojećih podataka, a najveći i najznačajniji migracijski val Hrvata u Novi Zeland događao se na prijelazu iz 19. u 20. st. i bio je povezan s radom na poljima i iskopavanju

smole drveta kauri. Iz teških radnih uvjeta, života u kampovima i društvenoga okupljanja u prenoćištima, proizišlo je i najranije neformalno društveno okupljanje Hrvata u Novome Zelandu, ali potom i ono formalno osnivanje Komisije za zaštitu prava dalmatinskih kopača smole 1894. godine, koja se danas smatra prvom udrugom Hrvata u Novome Zelandu.

Jednako tako iz potreba za lakšim snalaženjem u životu i radu u nepoznatoj zemlji, na nepoznatome jeziku, 1899. godine osnovane su i objavljene prve hrvatske novine u Novome Zelandu – *Bratska sloga*. Malobrojni obrazovani Hrvati, ističu autorice, prepoznali su potrebu za promicanjem hrvatskoga imena i identiteta, kao i potrebu za informiranjem svojih zemljaka, pa su tako u *Bratskoj slozi*, novinama na hrvatskome jeziku useljenici u Novome Zelandu mogli saznati kakvo je stanje na tržištu smole drveta kauri, koji su novi zakoni doneseni, gdje pronaći posao, kako pronaći povoljan smještaj ili gdje kupovati odjeću...

Kroz priložene narative i fotografije pronađene u različitim informacijskim i baštinskim ustanovama u Novome Zelandu autorice su približile višeslojno svjedočanstvo male povijesti i identiteta hrvatskoga iseljenika u dalekoj zemlji. Dotaknule su se uvijek

zanimljivoga fenomena migracija i diskursa multikulturalnosti kroz prikaz odnosa društvenoga uključivanja i integracije na novozelandskome području, kako Hrvata tako i ostalih etničkih skupina.

Iako je ova knjiga znanstveno i sadržajno zaključena cjelina, ona u isto vrijeme nudi polazišta za nova istraživanja na različitim poljima znanstvene djelatnosti, odnosno moguće je i dalje pokretati i provoditi informacijska i komunikacijska, kulturološka, jezikoslovna, povijesna, etnološka, antropološka, sociološka istraživanja vezana uz novozelandske Hrvate.

Jednako kao što je hrvatska dijaspora važan čimbenik hrvatskoga identiteta, nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu važan je i neodvojiv dio hrvatske kulturne baštine. Djela proizišla iz nakladničke djelatnosti Hrvata u Novome Zelandu svjedoci su vremena, sastavnice kolektivnoga sjećanja, a knjiga *Ni s kućom ni bez kuće* podsjetnik je na važnost zaštite, očuvanja i promocije tih jezičnih, povijesnih, društvenih i kulturnih spomenika i sadržaja. Zaključno, simbolično, u skladu s poticajima 2021. godine, *Godine čitanja*, ova knjiga izravno svjedoči o univerzalnoj identitetskoj i kulturnoj važnosti pisane riječi te na još jedan način potvrđuje čitanje kao osobitu razvojnu društvenu vrijednost. ■

DINKA PASINI

HRVATSKI JEZIK NIJE OKAMINA, NEGO DRAGULJ

O izložbi »Predmet: Hrvatski«, Klovićevi dvori (9. 11. 2021–16. 1. 2022)

»Jezik nije okamenina. On nije skup pravila. Nije, dakle, gramatika. Jezik je djelovanje, činjenje, stvaranje.«

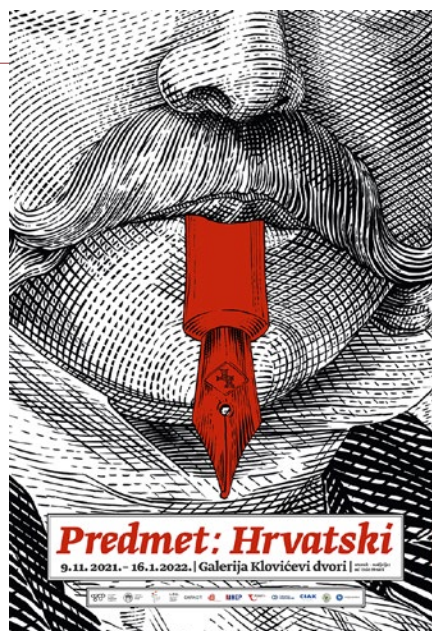
(S. Ljubunčić, *Materinski jezik u našim narodnim školama*, 1933)

U godini čitanja (2021) tijekom već druge pandemijske godine i nakon dvaju potresa koji su zadesili Hrvatsku, pojavila se neobična, ali vrlo zanimljiva izložba o hrvatskome jeziku kao nastavnome predmetu pod imenom »Predmet: Hrvatski« koja se od 9. studenoga ove godine do 16. siječnja 2022. održava u Klovićevim dvorima u Zagrebu.

Velika ljubav, entuzijazam, kreativnost, višegodišnji rad i znanstvena znatiželja stoje iza ovoga projekta koji je osmislila Ana Čavar i realizirala ga u suradnji s Lahorkom Plejić Poje kao suautoricom izložbe. Suorganizatori ove izložbe su Galerija Klovićevi dvori, Hrvatski školski muzej i Hrvatsko filološko društvo.

Riječ je o suvremenoj, interaktivnoj i edukativnoj izložbi namijenjenoj svim dobnim skupinama – djeci, malim predškolarcima, učenicima u osnovnim i srednjim školama, studentima koji mare za svoj materinski jezik i pismenost, nastavnicima i profesorima hrvatskoga jezika, ljudima od pera, novinarima, svima koji pišu i čitaju te žive u hrvatskome jeziku ili se pak u mirovini prisjećaju svojih školskih dana, provedenih u klupama, u barem tako kažu, »najljepšemu đlačkome dobu« kada su učili čitati i pisati i to, gdje? Na nastavnome predmetu – Hrvatski.

Izložba je naravno namijenjena i svim našim iseljenicima diljem svijeta koji su baštinili

hrvatski jezik od svojih predaka te ga čuvali pomnjivo i brižljivo kao što se čuvaju vrijedni predmeti u posebnim ostakljenim vitrinama, škrinjcama pod ključem te ponajviše u sjećanjima na svoj jezik i svoju domovinu.

Jeste li znali da je hrvatski jezik u nastavi mijenjao svoj status u različitim razdobljima hrvatske povijesti? Da su nastavnici hrvatskoga jezika nekoć bili cijenjeni članovi društva